

İMGELERİN OKUL ŞARKILARINDA TEMSİLİ YOLUYLA ÇOCUK EĞİTİMİ

Yrd. Doç. Dr. Ali AYHAN

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı

Özet

Müzik eğitiminde, algıda seçiciliğin aktifleştirilerek bilgilerin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe rahatlıkla aktarılmasını sağlayacak olan imgelerin kullanımı, önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu şekilde interaktif bir eğitim metodu kullanılarak bireylerin eğitim düzeylerinde istenilen başarı düzeylerine ulaşılması sağlanacaktır. Müzik imgelerinin yanı sıra görsel imgelerde bir arada kullanımı, öğrenme süreçlerini kısaltacağı gibi akılda kalıcılığı da artıracaktır. Bu yolla müziğe yeteneği olsun ya da olmasın her birey üzerinde müzik sanatı yoluyla olumlu sonuçlar doğuracak etkili bir eğitim sistemine ulaşılmış olacaktır. Günümüzde teknolojik imkânların doğru bir şekilde kullanılması yoluyla bu amaca yönelik bir eğitim-öğretim metodu geliştirilip ilköğretim düzeyinde rahatlıkla uygulanabilir. Şarkılardaki müziksel yapı, günümüzde kullanılan birçok eğitim-öğretim metodu ile rahatlıkla öğretilmektedir. Bu çalışmada, önemle üzerinde durulan konu “imgesel bir yöntem” geliştirilerek şarkı sözlerinin akılda kalıcılığını artırmaktır. Müzik eğitiminin, ilköğretim çağındaki öğrencilere sunuş yöntemlerinin temel taşlarından birisi ‘Okul Şarkıları’dır. Çocukların sanat eğitimde önemli bir yer tutmakta olan okul şarkılarının, özellikle sözleri dikkate alındığında, eğitim amaçlı kullanılan okul şarkıları yoluyla, istenilen her türlü bilgi rahatlıkla öğretilir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, müzik eğitimi, imge, okul şarkıları.

CHILD EDUCATION VIA REPRESENTATION OF IMAGES IN SCHOOL SONGS

509

Abstract

On music education, the usage of images which help the transference of informations from short term memory to long term memory easily by activating selective perception is an important issue to be focused on. To reach the wanted success level in individual’s education level by using an interactive education method in that way will be possible. In addition to musical images, the usage of visual images all together will both reduce the learning processes and increase the permanence in mind. In that way, to reach an effective education system which will lead positive results on every individual whether they have talent for music or not via the art of music will be achieved. An education and training method which is oriented to that purpose will be developed by using technological facilities well in today’s world and it will be put into practice in elementary school levels easily. The musical structure in songs has been taught very easily with many education and training methods which are being used nowadays. In that study, the most emphasized subject matter is to increase permanence of song lyrics in mind by improving “An imaginary method”. One of the main stones of presentation ways of musical education which has been given to students in elementary school level is “School Songs”. School songs have an important place in children art education and if especially their lyrics are taken into account , the wanted every information will be taught very easily via the songs which have been used for the purpose of education.

Keywords: Music, music education, image, school songs.

GİRİŞ

Müzik eğitimine yönelik eğilimlerin her geçen gün farklılaştığı bir sosyal çevre farklı yaşta bireyleri çepeçevre kuşatmış durumdadır. Sosyal çevrenin belirleyici imgeleri,

farkındalıkları doğrultusunda bireylere hitap etmektedir. Bu imgeler kimi zaman olumlu kimi zamanda olumsuz etkiler ortaya koymaktadır.

Bireylerin algılarına yönelik belirleyici imgelerin doğru seçilerek eğitim süreçlerinde kullanılabilmesi, çağın eğitim gereksinimlerini karşılama konusunda oldukça önemli bir durumu temsil etmektedir. “Kültürel ve teknolojik değişimler, XXI. yüzyılın öğrenci profilini de etkilemiş ve eğitim-öğretim ortamlarını çağın gerektirdiği şekilde düzenleme gerekliliği ortaya çıkmıştır”(Tüzel 2010: 696). “Günümüz müzik eğitiminde çoğunlukla öğrencilerin hareket etmeden, sessizce bir şeyler öğrenmeye zorlandıkları bir sistem egemendir. Son yıllarda eğitimin bir çok alanında kalıcı öğrenme sağlamak için, aktif eğitim sistemine geçilmektedir”(Özevin, 2006).

Eğitim sistemleri üzerinde çağın gereksinimleri doğrultusunda zaman zaman değişiklikler yapılması gereği doğar. Küçük yaşlardaki bireyler için düzenlenen eğitim safhalarının çağın gereksinimlerini yakalayabilmesi bir toplumun birey bazında eğitilerek sosyal yaşantı şeklini olumlu yada olumsuz değiştirecek derecede önemlidir.

Özellikle sanat eğitimi alanında geliştirilen yeni model önerileri, toplumun kültür bütünlüğünü bozmayacak şekilde yapılmalıdır. Toplumların sosyal yaşantıları, yaşam tarzları doğrultusunda ortaya çıkan ve zamanla kültür dediğimiz olguyu şekillendiren imgeler bireyleri çepeçevre kuşatarak etkilemektedir.

Toplumun kültür öğelerinin önemli bir bölümünü kapsayan sanatsal faaliyetlere ait imgeleri bu anlamda irdelemek gereklidir. “Çocukların, kişiliklerinin şekillenmeye başladığı yıllarda tanıştıkları farklı sanat etkinliklerinden olumlu olarak etkilendikleri bilinmektedir. Tüm sanat dalları arasında ayrıcalıklı bir yere sahip olan müzik sanatı aracılığıyla, çocukların erken yaşta müzik eğitimiyle edinebildikleri olumlu müzikal deneyimlerinin, fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilemesi bu görüşü desteklemektedir”(Eğilmez, 2009: 72).

Sosyal Medya Mekanizmalarının Etkileri

Müzik sanatının kullanıldığı alanlar da gün geçtikçe farklılaşmaya başlamıştır. Sosyal ağların kuşattığı bir çevreye doğan bireyler, medya öğelerinin her biri tarafından kısaca alınarak belirli bir etki alanına çekilmeye çalışılmaktadır. Müzik kavramı bu çekim alanının en önemli etki öğesini temsil etmektedir.

“Toplum davranışlarını kontrol altında tutmak isteyen görsel ve işitsel medyanın en önemli paydaşlarından biri olan müzik olgusu, öylesine vazgeçilmez bir düzeye taşınmış ki; diziler, reklam filmleri bir yana, haber programlarının bile, adeta kurumsal kimliklerinin birer parçası haline gelmiştir”(Akgül, 2014: 12).

Medya yolu yada farklı kanallarla farklı biçimlerde müziksel imgelerin etki gücü kullanılarak topluma ürün olarak sunulan imgeleri eğitim, kültür ve sanat gibi kavramların süzgeçlerinden doğru bir şekilde geçirilmesi gereklidir. Bilgiye rahatlıkla ulaşılabildiğimiz bir çağda doğru imgelerin seçilerek bireylere aktarılması gelecek nesillerin doğru olan kültür imgelerini kaybetmemesini de sağlayacaktır.

Müzik sanatına ait kültür imgelerinin, toplumların gelişiminde çağlar boyunca önemli bir yeri olmuştur. Müzik denilince akla gelen her imge bir başka müzik imgesiyle kavramsal bir bağ oluşturarak zamanla belirli kalıplara bürünerek müziğin kültürel etkilerini temsil eden şekillere bürünerek sosyal yaşantıda yerini almaktadır. Bununla birlikte toplumu oluşturan bireylerin müziksel imgelere yönelik algıları da farklılık göstermektedir. Sosyal çevrelerin çeşitliliği bu algı mekanizmalarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Bireylerin algı mekanizmaları genel olarak içine doğduğu sosyal çevrenin kültürüyle şekillenerek zamanla farklı yaşam tarzlarını ortaya çıkarır. İçine doğulan sosyal çevrede var olan

müzik kültürü, bireylerin müzik sanatına olan yaklaşımlarını etkileyecektir. Bu bakımdan müzik sanatı eğitimi konusunda, bireylerin içerisinde yaşadığı toplumların, müziksel imgelerine ait değerlerin dikkate alınarak hareket edilmesi gereklidir.

Müzik eğitimi alanında, özellikle çocuk yaştaki bireylerin algılarına yönelik kültürel temsil imgeleri, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Müzik sanatına ait kültürel imgelerin çocuk eğitiminde etkili olabilmesi için algı yönetimi anlamında dikkatli olunması gereklidir. “Algı gelişiminin temelini olgunlaşma ve öğrenme oluşturmaktadır. Bu aşamada okul öncesinde sunulan eğitim programları, çocuğun görsel algı davranışlarının oluşturulmasında ve yeteneklerinin geliştirilmesinde önemli bir süreçtir” (Yıldırım ve diğerleri, 2012: 94). Bu süreç içerisinde yer alan müzik eğitimi imgeleri çocukların dikkatini çeken en önemli etkidir. Müziksel imgeler ile birlikte düşünülebilen kavramsal bütünlerin çocuklara öğretilmesi bir bütün olarak düşünülmelidir.

Okul Şarkılarında Sunulan Kavramsal İmgelerin Önemi

Bir çocuğun dikkatini dağıtacak yada toplayacak olan imgeleri kavramsal olarak düşündüğümüzde görsel ve işitsel imgeler ilk sırada yer alacaktır.

Bu iki kavrama ait imgelerin görme ve işitme duyusunu tetikleyerek algı oluşturması ilk aşamadır. Algıya ait imgelerin kavram oluşturması ise ikinci aşamayı temsil etmektedir. Kavramın çeşitliliği, zenginliği, algıya yönelik imgelerin kalitesi ile doğru orantılıdır.

Kavram haritalarının güçlü olmasını sağlayabilmek için kavramı temsil eden imgelerin de güçlü yönlerinin olması gereklidir. Temel olarak bir imge türünün bir başka imge türü ile bir arada kullanılması yoluyla bireylerde algıların oluşturulması ve algıların kavramlara dönüştürülmesi eğitimin temel kurallarından birisidir diyebiliriz. Kuvvetli kavram haritaları oluşturacak şekilde tasarlanacak eğitim materyalleri, algıları aktif hale getireceğinden algılanan imgelere ait kavramların eğitsel amaçlara ulaşma durumunu da güçlendirecektir.

Müzik eğitimine yönelik temel imgeleri, okul şarkıları kapsamında değerlendirecek olursak ilk aşamada duysal, ikinci aşamada ise görsel imgeler yine ön plana çıkmaktadır. Şarkılara ait melodik yapı ve şarkılara ait sözlerin melodik yapı içerisinde kaynaştırılmış hali genel olarak bireylerin işitsel algılarına hitap etmektedir.

Şarkılarda kullanılan seslerin ait olduğu çalgılar, sözlerin temsil ettiği imgeler aynı zamanda görsel algıya dair çağrışımlar da meydana getirmektedir. Tüm bu algı etkileşimleri ile birlikte ortaya çıkan kavramların bireylere imgeler yoluyla aktarıldığı gerçeğinden yola çıkılarak okul şarkılarında var olan işitsel ve görsel imgelerin üzerinde durulması gereklidir.

Literatürde en genel adıyla okul şarkıları olarak geçen ve özellikle çocuk eğitiminde önemli bir yeri olan müzik eğitimi öğelerinin çocuklar üzerinde önemli bir etkisi vardır. Küçük yaştaki bireylerin müzik eğitimi etkinliklerine dair oldukça kapsamlı bir yeri de olan okul şarkılarında duysal ve görsel imgeler bir arada sunulmaktadır. Çocukların algılarına hitap ederek kavrama yoluyla öğretilen sözlü okul şarkıları gerek müzik teorisine dönük imgelerin örgüsü gerekse de sözel öğelerin temsil ettiği tüm imgeleri bir arada tutmaktadır.

“Gerçekte hayatımız boyunca zihinsel imajlara ait sayısız görsel mesajla karşılaşırız. Ancak dikkat edilmesi gereken bunlardan sadece belli başlı olanların bizlerin hafızasına kazındığı gerçeğidir. Başka bir deyişle hafızamıza kazınan ve asla unutmadığımız görsel mesajlar olduğu kadar bir o kadar da -belki daha fazla- karşılaştığımız ve unutmuş olduğumuz görsel mesajlar da bulunmaktadır”(Karagöz, 2012: 392).

Görsel algılama olarak tanımlanan bu durum okul şarkılarında görsel imgelerin yanı sıra işitsel imgeler ile bir arada kullanılmaktadır. “Görsel algılama; görsel uyarıları tanıma, ayırt etme ve daha önceki deneyimlerle birleştirerek yorumlama yeteneğidir. Bu yetenek, zihinde

gerçekleşmektedir. Çocuklar görsel algılama yetenekleri yoluyla çevreden aldıkları duyuları kullanarak zihinsel yapılar oluşturup, her yeni uyarıya zihinde değişen yapıları yeniden düzenlenmektedir”(Kol, 2015). “Bugüne kadar daha çok nörologların ve nöropsikologların araştırma konusu olan müzik ve beyin, artık müzisyenlerin de ilgisini çekmeye başlamıştır. Bunun nedeni, bugüne kadar daha çok içgüdüsel olarak yaptıkları şeylerin nedenini daha bilimsel olarak öğrenme ve daha bilinçli bir şekilde uygulayabilme ihtiyacıdır”(Ayata, Aşkın, 2009: 15).

Okul şarkılarında bu ihtiyaç durumu hem müzik eğitimi hem de birey eğitimi anlamında düşünülebilir. Bir bireyin eğitiminde müziksel imgeleri ağırlıklı olarak kullanarak dikkati çekilerek müzik eğitimi dışındaki eğitsel kavramların görsel temsil imgelerini müzik imgeleri ile bir arada sunabiliriz. Böylelikle eğitsel bir imaj(imge) müziksel bir imge ile kuvvetlendirilerek bireye aktarılmış olacaktır.

“Bir imajı sadece hissetmek ve seçmekten daha yüksek bir biliş seviyesinde zihinsel olarak işlemek demek görüş alanındaki nesnelere sadece gözlemlemek değil onları anlamlandırmak amacı güderek üzerlerinde yoğunlaşmak demektir. Bu süreç çok daha yoğun bir zihinsel aktivite gerektirir. Belli bir görsel mesajla ilgili yasanmış önceki deneyimler net görmeye anahtar bir unsur niteliği taşır”(Karagöz, 2012: 395).

Müziğe ilgisi olan bireylerin müziksel deneyimleri, algıları uyararak farklı kavramların ortak bir zihinsel aktivite içerisinde bir arada sunulmasını sağlayacaktır.

Algılama Alanında Okul Şarkılarının Önemi

Algılarına sunulan her şeyi kolaylıkla içselleştirebilen çocukların eğitimi ile ilgili geliştirilen bir çok yöntem vardır. Farklı alanlarda ve yönlerde, farklı tekniklerle okul ortamında eğitime tabi olan çocuklar, belirli bir müfredat kapsamında eğitilmektedir.

Kurallar çerçevesinde yetiştirilen küçük yaşta bireylerin ilgilerine okul yıllarında en çok müzik ve resim sanatına yönelik dersler hitap etmektedir. Bu derslerin içerikleri temsil ettikleri imgeler doğrultusunda zengin olacaktır. “Görsel algının ikinci alt alanı olan şekil - zemin ayrımı, karmaşık desenler içinde bulunan şekilleri bulma ile ilgidir. Birçok uyarının bulunduğu bir durumun içerisinde seçilen uyarıcıyı algılama, düşünme, odaklaşma ve dikkat etme, şekil - zemin ayrımı için oldukça önemlidir” (Yıldırım ve diğerleri, 2012: 93).

İyi bireyler eğitebilmek amacıyla ortaya konulan eğitim-öğretim programlarının imgelerinin de temsil açısından kuvvetli olması gereklidir. Bireylerin gelecek planlamaları olarak da adlandırılabilen eğitim sistemleri içerisinde müzik sanatına yönelik programlarında özenle hazırlanması gerekmektedir.

Farklı toplumlarda farklı kültür temsillerine, farklı bilgi birikimlerine ait imgelerin yer alabileceği bir müzik eğitimi programında çeşitlilik önemli olduğu kadar tutarlı olma durumu da üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Çeşitli yaş gruplarına ait farklı düzeylerde hazırlanan müzik eğitimi programlarında yer alan okul şarkılarına ait imgelerin temsil gücü, üzerinde tartışılması gereken bir konudur. Okul şarkılarındaki imgelerin müziksel ve sözel boyutu üzerinde bu anlamda durulması gereklidir. Okul şarkılarında temsil edilen sözel içerik kavram oluşturmak için müzik imgelerini de eş zamanlı olarak kullanmaktadır. Bireyler bir yandan müzik eğitimi alırken diğer yandan sözel kavramlarda etki alanında yer almaktadır. Bireylere müzik yoluyla kavratılması istenilen içeriğin imgeleri, çocuk eğitimi sürecinde etkili bir rol oynamaktadır.

“Müzik eğitimcileri eğitim çalışmalarında, kendi deneyimlerinden faydalandıkları kimi yaklaşımlar geliştirmişler veya var olan metotları uygulamışlardır. Kendi deneyimleri ya da metotların yanında farklı kaynaklardan da faydalanmışlardır(Çoban, Okay, 2013:258). “Beyindeki yaratıcı sürecin en başta sanat eğitimi olmak üzere çeşitli eğitim yöntemleriyle

gerçekleştirilebildiği, bu eğitimsel süreçler sonunda bireylerdeki bilişsel düşünmenin ve akademik başarının olumlu etkilendiği Hermann'ın yanı sıra pek çok araştırmacının söylemleri ile kanıtlanmıştır”(Gürgen, Bilen, 2005: 327). “Müzik eğitimi, yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde sanat eğitiminin en uygun alanlarından birini oluşturmaktadır. Ancak, öğretmen merkezli, blokflüt ve şarkı öğretimiyle sınırlı müzik dersleri yaratıcı potansiyeli ortaya çıkaramamakta, nitelikli bireyler yetiştirme konusunda istenilen sonuca götürmemektedir. Yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde önemli yer tutan müzik derslerinin, günümüzde etkililiği deneylerle kanıtlanmış çağdaş müzik eğitimi yaklaşımları ile sunulması gerekmektedir”(Gürgen, Bilen, 2005: 327). “Müzik çocuklar için bir anlama aracıdır. Okul öncesi çocukların okuma-yazma bilmedikleri için en değerli bilgi edinme araçları kulaklarıdır. Ses dinleme ve ses üretme çalışmaları müziğin temelini oluşturmaktadır. Duymak, dinlemek, dikkati seslere yoğunlaştırmak ve uygun tepkiyi verebilmek okulöncesi eğitiminde önemli noktalar.”(Modiri, 2010: 508).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Müzik eğitiminde, imgelerin kullanımı, önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu anlamda interaktif bir eğitim metodu kullanılarak farklı imgelerin müzik imgeleri ile bir arada kullanılması yoluyla bireylerin eğitim düzeylerinde istenilen başarı düzeylerine daha etkili bir yöntem ile ulaşılması sağlanabilir.

Müzik imgelerinin yanı sıra özellikle okul şarkılarına ait sözlerin temsil ettiği görsel imgelerin etkili kullanımı, öğrenme süreçlerini kısaltacağı gibi akılda kalıcılığı da artıracaktır. Bunu sağlayabilmek amacıyla görsel içerik açısından zengin animasyon şekilde okul şarkıları tasarlanarak şarkı öğretiminde bir materyal olarak kullanılabilir.

Gelişen teknoloji günümüzde müzik sanatı alanına yönelik olarak müzik yazılımlarının aktif olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır. Bu olanaklar doğrultusunda okul şarkılarının müzik yazılımlarında ihtiyaçlar doğrultusunda müziksel imgeler açısından(eşlik, ritim vb.) zenginleştirilerek çocukların dikkatini çekebilmesi sağlanabilir. Böylece algıya hitap eden müziksel imgelerin güçlendirilmesi yoluyla müzik eğitimi süreçlerinde de olumlu katkılar elde edilebilir.

Okul şarkılardaki müziksel yapı, günümüzde kullanılan birçok eğitim-öğretim metodu ile rahatlıkla öğretilmektedir. Geleneksel yöntemlerin yanı sıra çağın gereksinimleri doğrultusunda geliştirilecek imgesel yöntemlerin eğitim sistemine kazandırılabilmesi de gereklidir. İmgesel yöntemler geliştirilerek etkilerinin olumlu sonuçlar ortaya çıkarması önerilen okul şarkılarının, sözlerinin akılda kalıcılığını artırmak, okul şarkıları öğretiminin önemli bir prensibi haline gelmelidir.

Erken yaşta müzik eğitimine başlayacak olan bireyler için okul şarkılarının, müzik eğitimi anlamında sadece bir eğlence aracı olarak görülmeden kavram oluşturmak için önemli bir unsur olarak görülmesi de gereklidir.

Şarkılarda temsil edilen her bir imgeye ait kavram özenle işlenmelidir. Çocukların sanat eğitiminde önemli bir yer tutmakta olan eğitim amaçlı kullanılan okul şarkıları yoluyla, istenilen her türlü bilgi çocuklara rahatlıkla öğretilir.

Müzik hangi yaşta olursa olsun bireylerin dikkatini üzerine rahatlıkla toplayan bir sanat dalıdır. Müziğe yeteneği olsun ya da olmasın her birey üzerinde müzik etkilidir. Dikkat çekici imge çeşitlendirmelerine sahip olan müzik sanatına dair eğitim aşamaları doğru kullanıldığında farklı eğitim alanlarına ait imgelerin de etkili öğretilmesine olanak sağlayabilir.

Motivasyon için kullanılmakta olan müziklerin etkileri üzerine bir çok araştırma yapılmıştır. Motive edici özelliği yüksek olan müzik sanatının bu olumlu özelliği, okul şarkıları yolu ile çocuk eğitimi için kullanılmalıdır.

İmgeleri güçlü olan şarkılar algıları çok yönlü etkilemektedir. Bu çok yönlü etkiyi doğru yöntem ve teknikler ile eğitim süreçlerinde kullanarak sunulan bir müzik eğitimi çocuklar üzerinde olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Kendi kültürüne ait imgeleri çocuk şarkılarında tanıyan bireyler, içinde büyüdüğü topluma yabancılık çekmeden uyum sağlar. Kendisini o toplumun bir parçası hisseder. Küçük yaşlarda çocukların dikkatini çeken müziksel imgelerin yanında sunulan kültürel kimliği yansıtmayan imgelerin varlığı da söz konusudur. Bu gibi durumlarda sorumluluğu üstlenecek olan ebeveynlerdir. Çocukların sosyal çevresinde öğrendiği-dinlediği-söylediği müziklerin sadece birer şarkıdan ibaret olmadığını farkında olabilmek bir çocuğun eğitimi için gerçekten önem taşımaktadır.

Kavram haritaları zamanla şekillenecek olan çocukların müzik yoluyla eğitilmesi için önemli bir araç olan okul şarkılarını aktif ve doğru kullanarak kültür eğitimi de yapılması mümkündür. Toplumda ait kültürel değerleri imgeler yoluyla kavrayabilen okul şarkıları, çocuklarda müzik eğitimi ötesinde çocuk eğitimi anlamında üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Kaynakça

- AKGÜL, K. (2014). **Medya ve Müziğin Dili**. *Yıldız Journal of Art and Design*,1(1), 10-23.
- AYATA, E., AŞKIN, C. (2009). **Müziğin beynin bilişsel fonksiyonlarına olan etkisi**. *İTÜDERGİSİ/b*, 5(2).
- ÇOBAN, S., OKAY, H., (2013). **Yaylı Çalgı Eğitiminde Müzikal İfadenin Geliştirilmesi**, İDİL, 2013, Cilt 2, Sayı 7 / Volume 2, Number 7.
- EĞİLMEZ, H. O. (2009). **Piyano eğitimi başlangıç aşamasında 6-8 yaş çocukları için kullanılması öngörülen öğrenmeyi hızlandırıcı ve pekiştirici görsel çalışmalar**. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1).
- GÜRGEN, E. T., & BİLEN, S. (2005). **Müzik alan derslerinin müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkileri**. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3).
- KARAGÖZ, K., (2012). **İletişim Sürecinde Görselliğin Etkisi**. II. Uluslararası İletişim Sempozyumu (*Yeni İletişim Teknolojileri ve Dönüşüm*) Kitabı, 390-404. Kırgızistan.
- KOL, S., (2015). **Computer Perceptions of Children in Early Childhood period**, *International Online Journal of Educational Sciences*, 7 (2), 231 - 244
- MODİRİ, I. G. (2010). **Okul öncesinde müzik aracılığı ile yabancı dil öğretimi**.*Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2).
- ÖZEVİN, B. (2006). **Oyun, dans ve müzik dersine ilişkin motivasyon ölçeği**. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, 26-28.
- TÜZEL, M. S. (2010). **Görsel okuryazarlık**. *Türklük Bilimi Araştırmaları*,27(27), 691-705.
- YILDIRIM, S., AKMAN, B., ALBAY, E., (2012). **Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Sunulan Montessori ve Mandala Eğitiminin Görsel Algılamaya Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi**, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 32